
ПРИКЛАДНІ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 001.102/92:32:004

О. С. Бузулук

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА СКЛАДОВА ЇХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДОСВІД ЛУЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

У статті окреслено перспективи розвитку електронного урядування в органі місцевого самоврядування (на прикладі Луцької міської ради) в контексті його інформаційної діяльності. Розкрито особливості реалізації інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування через систему електронного урядування. Головний результат полягає у визначенні перспектив розвитку електронного урядування в Луцькій міській раді та їх аналізі на сучасному етапі. У результаті дослідження зроблено висновок, що електронне урядування є стратегічною частиною інформаційної діяльності та сприяє залученню широкої громадськості до управління в місцевому самоврядуванні.

Ключові слова: електронне урядування, інформаційна діяльність, орган місцевого самоврядування.

I. Вступ

У сучасному світі успішне виробництво та розповсюдження конкурентоспроможного національного інформаційного продукту є однією з необхідних умов формування інформаційного суспільства держави.

Тож питання електронного урядування щороку набуває все більшого значення. Зростає кількість країн, які починають усвідомлювати переваги електронного уряду. Усвідомлює це й Україна. Однак, на відміну від тих, хто вже здійснив правове і нормативне забезпечення цього процесу, визначився з тим, яке саме суспільство хоче будувати, в Україні всі ці питання є відкритими.

Незважаючи на те, що електронне урядування безпосередньо стосується діяльності органів влади, їх взаємодії з громадянами тощо, самі представники влади далеко не завжди і не до кінця правильно розуміють суть цього поняття, а для декого воно взагалі нове і невідоме.

Зазначене зумовлює актуальність вивчення окресленого та необхідність упровадження електронного урядування в органах влади, зокрема в органах місцевого самоврядування, інформаційна діяльність яких є предметом нашого вивчення.

Тему електронного урядування, електронного уряду, е-уряду досліджують багато науковців: І. Арістова, Г. Почепцов, П. Клімушин, Є. Архипова, М. Демоква, О. Голобуцький, А. Семенченко та ін.

Спрямованість їхніх досліджень можна умовно поділити на чотири групи. Для першої характерне теоретичне визначення електронного урядування та можливостей змін у суспільстві в результаті його впровадження. Друга, навпаки, зосереджена на прикладному аспекті цієї проблематики, а саме на розробленні окремих елементів електронного урядування і застосуванні в діяльності органів влади або їх підрозділах. Третя розглядає суто технічні аспекти: варіанти побудови мережі, необхідні апаратні засоби та специфічне програмне забезпечення. Четверта група відрізняється спробами комплексного дослідження проблематики, орієнтацією на забезпечення максимальної ефективності державного управління.

Разом з тим, їхні дослідження, головним чином, спрямовані на вивчення цієї теми щодо інформаційної політики загалом. Те, що стосується саме органів місцевого самоврядування, залишається поза увагою.

II. Постановка завдання

Мета дослідження – на основі осмислення теоретично-методологічних основ інформаційної діяльності, опрацювання нормативних актів з теми електронного урядування, а також аналізу інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування в контексті загальнодержавної діяльності визначити перспективи розвитку електронного урядування в Луцькій міській раді та окреслити проблемні моменти на цьому шляху.

- Відповідно до цього, концепція наукової роботи передбачає виконання таких завдань:
- проаналізувати досвід органів місцевого самоврядування у сфері електронного урядування;
 - проілюструвати визначальну роль громадськості у прийнятті рішень органами місцевого самоврядування.

Теоретичну та методологічну основу статті становлять фундаментальні положення з теорії й практики електронного урядування.

III. Результати

Результатом дослідження є визначення перспектив розвитку електронного урядування в Луцькій міській раді та їх актуальний аналіз на сучасному етапі. Також окреслено проблемні моменти в цій сфері на сучасному етапі в конкретному органі місцевого самоврядування.

Незважаючи на те, що електронне урядування безпосередньо стосується діяльності органів влади, їх взаємодії з громадянами тощо, самі представники влади не завжди й не до кінця правильно розуміють суть цього поняття, а для деякого воно взагалі нове та невідоме.

Державним органом у сфері електронного урядування є Державне агентство з питань електронного урядування, утворене 4 червня 2014 р. шляхом перейменування Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України, – центральний орган виконавчої влади [1].

Критерії створення електронного уряду мають відповідати управлінським пріоритетам XXI ст., яким притаманна:

- легітимність;
- роль законів;
- прозорість, відповідальність і чесність [2, с. 68].

Тобто е-урядування передбачає, що будь-яка особа через інформаційно-комунікаційні засоби може звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування для отримання необхідної інформації, а головне – для отримання адміністративних послуг.

На сьогодні спостерігається зростання кількості прихильників думки, що впровадження інформаційних технологій в управління дасть змогу швидко все оптимізувати: зменшити витрати на утримання держави, прискорити взаємодію органів влади між собою і з громадянами [6].

Найвагоміший аргумент на користь електронного урядування, який наводять його прихильники, – це підвищення прозорості та відкритості органів влади завдяки переходу на новий рівень зворотного зв'язку як із громадянами, так і з бізнесом [2, с. 69].

Електронне урядування є одним з інструментів розвитку інформаційного суспільства, упровадження якого сприятиме створенню умов для відкритого та прозорого державного управління. Головною складовою електронного урядування є електронний уряд (е-уряд) – єдина інфраструктура міжвідомчої автоматизованої інформаційної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування між собою, з громадянами і суб'єктами господарювання [4].

Одні автори описують, які саме зміни відбуваються в суспільстві й певних його структурах унаслідок упровадження електронного урядування. Інші вибирають прикладний аспект і просто перелічують різні застосування складників. Замість електронного уряду, як вважають автори видання «Доступ до інформації та електронне урядування», доречніше говорити про державну сітьову інформаційну інфраструктуру як інформаційно-комунікаційну систему, що забезпечує оптимальне для суспільства функціонування всіх гілок і рівнів державної влади [5, с. 112].

Якщо говорити про перспективи запровадження електронного урядування в нашій державі, то вони існують; деякі елементи електронного урядування в Україні функціонують уже сьогодні. Проте, потрібно розуміти, що запровадження електронного урядування – це масштабний і довгостроковий проект. Створення інформаційної мережевої інфраструктури держави повинно супроводжуватися «реінжинірингом» усієї системи управлінських процесів, що, насправді, означає подолання стереотипів бюрократичної культури. Можливо, реалізації концепції буде сприяти адміністративна реформа, мета якої – модернізація системи державного управління і яка активно впроваджується нині.

«Аналіз місцевих особливостей дозволяє говорити про необхідність самобутньої української моделі розвитку, в основі якої може лежати принцип децентралізованої інтеграції» [6, с. 20].

Успішними прикладами місцевих проектів у сфері електронного урядування можна назвати такі:

- система електронного документообігу el-doc system (Луцька міська рада);
- упровадження веб-сайту «Адміністративні послуги органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування Волинської області» (Волинська облдержадміністрація) [7];
- упровадження автоматизованої системи електронного документообігу органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (Волинська облдержадміністрація);
- проект «Твій місцевий депутат. Волинська область» [8];
- проект «Відкрите місто» [9].

Безпосередньо Луцької міської ради як органу місцевого самоврядування стосуються проекти «Відкрите місто» та Система електронного документообігу.

Проект «Відкрите місто» упроваджується за закордонні кошти місцевою громадською організацією та Луцькою міською радою [9]. Цим проектом передбачено, що будь-який мешканець може повідомити про проблему в режимі онлайн, а влада мала б негайно реагувати і вирішувати. Однак, наразі цей проект мало відомий лучанам, і все це здебільшого – через їхню ж байдужість та відсутність активної громадянської позиції.

Разом із тим, сайт є дуже цінним джерелом інформації і для влади та її прес-служби, і для громадян, адже відкриває для всіх різні можливості: мешканцям – привертати увагу влади до актуальних публічних проблем своїх районів, вулиць, будинків; намагатись спільно вирішувати проблеми, щоб зробити місто чистішим і безпечнішим; органам влади – швидко, без посередників отримувати інформацію про проблеми; контролювати роботу комунальних підприємств і підприємців; громадським організаціям – об'єднувати мешканців і разом намагатись знайти ефективні рішення проблем; благодійникам, бізнесу, місцевим депутатам – планувати свої благодійні ініціативи, допомагати вирішувати проблеми владі та мешканцям.

Передумовою застосування системи електронного документообігу в Луцькій міській раді було впровадження системи управління якістю на основі міжнародних стандартів ISO 9001-2000, адаптованих до діяльності органів місцевого самоврядування [10]. Таким чином, ця міська рада однією з перших залучила до роботи в системі майже всі виконавчі органи, використовуючи можливість роботи в системі термінальних користувачів, що не обмежує застосування системи та не вимагає обов'язкової прив'язки до робочого місця (крім місць реєстрації документів).

Система має модульну структуру:

1. Персональний інформаційний менеджер.
2. Вхідна кореспонденція.
3. Обслуговування справ.
4. Облік документів (ведення реєстрів різних видів документів).
5. Вихідна кореспонденція.
6. Бази (побудова ієрархічних довідників).
7. Пошук (пошук у всіх модулях системи).

Як зазначають автори збірника про кращі практики електронного урядування, упровадження елементів електронного документообігу – це тривалий і складний процес, але є значні успіхи в цьому в ЛМР. Загалом же застосування цієї системи має забезпечувати:

- прозорість і відкритість органів місцевого самоврядування;
- економію матеріальних і часових ресурсів;
- підвищення якості надання адміністративних послуг;
- підвищення ефективності роботи;
- вдосконалення взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бізнесом, громадянами;
- покращення ефективності використання інформаційних та інших ресурсів;
- прискорення переходу органів місцевого самоврядування на безпаперову технологію документообігу;
- зменшення корупції в органах влади;
- забезпечення умов для розвитку електронної демократії [11, с. 36].

Ще один проект, що реалізовується міською радою, – відслідковування руху громадського транспорту в режимі реального часу онлайн безпосередньо через офіційний сайт міської ради. Так, на сайті створений банер, натиснувши на який, можна побачити, де саме в цей момент перебуває той чи інший тролейбус або те чи інше маршрутне таксі [12]. Крім того, можна ознайомитись з графіком руху та маршрутом. Натиснувши на мапі на будь-який номер маршрутного таксі, можна побачити його державний номер, час у дорозі, швидкість тощо. Також видно той транспорт, який запізнюється, випереджає або рухається згідно з графіком.

Така система керування та моніторингу руху громадського транспорту є зручною як для туристів, так і для мешканців міста, однак потрібно постійно відслідковувати дотримання правил перевізниками та водіями, а це вже має робити активне громадянське суспільство. І всі необхідні важелі для цього створені Мультимедійним автоматизованим комплексом.

Черговим проектом, що реалізовується у Волинській області і має стосунок до ЛМР, зокрема до Центру надання адміністративних послуг, є проект «Електронне урядування для підзвітності влади та участі громади». Цей пілотний проект за фінансової підтримки Швейцарського бюро співробітництва впроваджується лише в чотирьох областях України протягом 2015–2018 рр., і ним передбачено розробити інформаційні платформи, які забезпечуватимуть електронну взаємодію між різними рівнями місцевої влади та між громадами й владою.

Запровадження електронного урядування в сучасній Україні є потужним євроінтеграційним чинником, який надає дієвого імпульсу гармонізації взаємодії органів влади з громадянами, громадськими організаціями, бізнесом та іншими органами влади відповідно до вимог та стандартів Європейського Союзу.

Поряд із цим, важливим аспектом у розвитку електронного урядування є медіаграмотність та медіаосвіта громадян, починаючи зі школи. Науковцями вже розроблені відповідні програми [13].

Експерти висловлюються й на підтримку «відкритої журналістики» як ряду новацій, що швидко здобувають підтримку та визнання, дають змогу завоювати більшу довіру до медійників та залучити аудиторію до створення медіаконтенту [14].

Схему електронного урядування подано у табл. 1.

Таблиця 1

Електронне урядування в Луцькій міській раді

Система електронного документообігу el-doc system (Луцька міська рада)	Позбавлення від паперової документації, ведення діловодства в електронній системі, швидка реакція на листи
Упровадження веб-сайту «Адміністративні послуги органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування Волинської області» (Волинська облдержадміністрація)	Будь-які послуги можна замовити онлайн, записатись на певний день і годину, відслідковування своєї справи в режимі реального часу
Проект «Твій місцевий депутат. Волинська область»	Контроль за депутатською діяльністю та активністю, подання запитів та запитань через сайт, відслідковування реакцій
Проект «Відкрите місто»	Можливість подати онлайн заяву про міську проблему, одержання швидкої реакції, відслідковування вирішення проблеми
Геоінформаційні системи (ГІС)	На етапі впровадження

IV. Висновки

Нині в країні відбуваються процеси децентралізації та постійно змінюється законодавство, тому тема інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування є актуальною та важливою. Органи влади, особливо на місцях, мають дбати про те, щоб їхня діяльність була ефективною, професійною, а головне – широкодоступною для кожного громадянина. Їх напрацювання є плацдармом для втілення цих речей. Відтак, у перспективі й далі розглядатимуться нові ефективні методи та способи інформаційної діяльності, комунікації з громадянами, донесення важливої інформації тощо через різні можливості електронного урядування.

У статті вирішено актуальне наукове завдання, що полягає в обґрунтуванні особливостей реалізації інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування (на прикладі Луцької міської ради) через систему електронного урядування.

На основі осмислення теоретично-методологічних основ інформаційної діяльності, опрацювання нормативних актів з теми електронного урядування, а також аналізу інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування в контексті загальнодержавної діяльності визначено перспективи розвитку електронного урядування в Луцькій міській раді та окреслено проблемні моменти на цьому шляху.

Електронне урядування є стратегічною частиною інформаційної діяльності та сприяє залученню широкої громадськості до управління в місцевому самоврядуванні. Воно здатне змінити природу влади, зробити її більш прозорою та підконтрольною громадськості і вигідне не лише громадянам, але й самій державі, зокрема для підвищення ефективності організації діяльності та функціонування державних органів.

У Луцьку діють проекти «Відкрите місто» та Система електронного документообігу у виконавчих органах, які відповідають принципам е-урядування. Діє також система відслідковування руху громадського транспорту онлайн. Загалом, реалізовується чимало проектів у сфері е-урядування.

Водночас є ряд проблем щодо електронної участі громадян у врядуванні: їх ідентифікація, цифрова нерівність, статус електронних звернень та часто формальний характер. Їх вирішення можливе за допомогою достатнього фінансового забезпечення з державного бюджету, медіаосвіти громадян та відкритої журналістики, яка писатиме на ці теми, що визначає перспективи подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Державне агентство з питань електронного урядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dknii.gov.ua/>. – Дата доступу: 27.08.2016.
2. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика: навч. посіб. / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукут. – Київ: Знання, 2006. – 663 с.
3. Книга за результатами конференції «Майбутнє місцевого урядування в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gurt.org.ua/news/recent/21031/bull/>. – Дата доступу: 07.02.2014.
4. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Голови Верховної Ради України від 13.12.2010 № 2250-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80>. – Дата доступу: 13.12.2010.
5. Доступ до публічної інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lutskrada.gov.ua/access-to-public-information>. – Дата доступу: 27.08.2016.

6. Довідник державних послуг / упоряд.: М. В. Менджул, М. М. Яцков. – Ужгород : Вид-во Олександрів Гаркуші, 2008. – 88 с.
7. Адміністративні послуги органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування Волинської області [Електронний ресурс] // Портал адміністративних послуг м. Луцька. – Режим доступу: www.ap.volyn.ua. – Дата доступу: 27.08.2016.
8. Твій місцевий депутат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://deputat.volyn.ua/dep/>. – Дата доступу: 27.08.2016.
9. Відкрите місто [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hostpro.opencity.in.ua/issuelist#r=UA07101>. – Дата доступу: 27.08.2016.
10. Система управління якістю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lutskrada.gov.ua/quality-management-system>. – Дата доступу: 27.08.2016.
11. Осокін Д. А. Кращі практики електронного урядування у виконавчих органах Луцької міської ради / Д. А. Осокін, Н. М. Хмель. – Луцьк : ПП Ролінгер І. Г., 2011. – 40 с.
12. Система керування та моніторингу руху громадського транспорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mak.lutsk.ua/guest>. – Дата доступу: 27.08.2016.
13. Медіаосвіта (медіаграмотність): навчальна програма для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, педагогічних та науково-педагогічних працівників [Електронний ресурс]. – Київ : ІІТЗО; АУП, 2013. – Режим доступу: <http://www.medialiteracy.org.ua/index.php/dlia-vykladacha/oppi-2/prohramy-urokiv/34-prohramy-lektsii-dlia-vykladachiv-vnz/57-program-for-students.html>. – Дата доступу: 10.10.2013.
14. Сілл М. На підтримку відкритої журналістики: нові рамки інформування громадськості [Електронний ресурс] / М. Сілл. – Режим доступу: <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytika/na-pidtrymku-vidkrytoyi-zhurnalistyky-novi-ramky-informuvannya-hromadskosti.html>. – Дата доступу: 03.04.2012.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2017.

Бузулук О. С. Развитие электронного управления в органах местного самоуправления как концептуальная составляющая их информационной деятельности: опыт Луцкого городского совета

В статье обозначены перспективы развития электронного управления в органе местного самоуправления (на примере Луцкого городского совета) в контексте его информационной деятельности. Раскрыты особенности реализации информационной деятельности органов местного самоуправления через систему электронного управления. Главный результат заключается в определении перспектив развития электронного управления в Луцком городском совете и их анализе на современном этапе. В результате исследования сделан вывод, что электронное управление является стратегической частью информационной деятельности и способствует привлечению широкой общественности к управлению в местном самоуправлении.

Ключевые слова: электронное управление, информационная деятельность, орган местного самоуправления.

Buzuluk O. E-Government Development in Local Self-Government as the Conceptual Component of its Information Activities: the Case of Lutsk City Council

The main objective of this study is to identify the prospects of e-government development in local self-government in the case of Lutsk City Council within the framework of its information activities. The study investigates this issue using the following methods: the structural-functional analysis (studying of functional features of e-government); the comparative historical research (examining the shifts in e-government progress); the systems analysis (stating e-government as the conceptual component of information activities).

This article proposes a scientific value that lies in defining the process of information activities implementation by local self-government through e-government system. The results show that it is necessary to develop recommendations concerning improvement of the mechanisms of information activities.

These recommendations are based on the author's practical experience of work in local self-government body and can be applied in elaborating the regional programme of information activities implementing; in organizing an effective system of interaction between local self-government and mass media; for information-analytical management in local self-government bodies. The author concludes that e-government is a strategic part of the information activities and draws the public sector to management in local self-government.

Thus, it may change the nature of authority, make it more transparent and be more controlled by the public. E-government can be beneficial both for citizens and state itself, particularly for raising effectiveness of activities and function of public authorities.

Key words: e-government; information activities; local self-government body.